

نقش مورچه‌ها ی دروگر، *Messor sp.* در کنترل علف‌های هرز باریک برگ مزارع زعفران

رضا عابدینی^۱، عیسی جبهه^۱ و حسین فرازمنند^۲

۱. گروه گیاهپزشکی، دانشگاه علم و فرهنگ، واحد کاتسمر، ایران.

۲. موسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی کشور، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تهران، ایران.
reza.abedini.mazde@gmail.com

علف‌های هرز از جمله عواملی هستند که به عنوان رقیب گیاهان زراعی برای فضا، نور، آب و مواد مغذی و همچنین کاهش کمیت و کیفیت محصول، تولید محصولات کشاورزی از جمله زعفران را محدود می‌کنند. علف‌های هرز باریک برگ مانند جو وحشی، *Hordeum spontaneum* C. Koch و یولاف وحشی، *Avena fatua* L. که یکی از مهمترین علف‌های هرز در مزارع زعفران می‌باشند، که کشاورزان سالانه برای مبارزه با آنها سموم علف‌کش بسیار زیادی در مزارع زعفران استفاده می‌کنند، که این خود باعث کاهش قیمت محصول در بازارهای جهانی می‌شود. طبق مشاهدات عینی مورچه‌های خانواده formicidae می‌توانند عامل مناسب برای جمع‌آوری علف‌های هرز مخرب به منظور تغذیه در اطراف لانه خود باشند. این بررسی در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی با سه تیمار در ۵ تکرار در سه مزرعه زعفران، از اوایل مرداد ماه سال ۱۳۹۴ در شهرستان خلیل‌آباد انجام شد. این تیمارها شامل ۱- مزرعه با حضور مورچه و بدون حذف مکانیکی بذور علف‌های هرز (مزرعه شاهد)، ۲- مزرعه با حضور مورچه و حذف مکانیکی بذور علف‌های هرز (در این تیمار از اوایل شهریور ماه، بذور جمع‌آوری شده توسط مورچه، هر چند روز از جلوی لانه جمع‌آوری شده و به جای آن غذای مصنوعی برای حشره ریخته می‌شد)، ۳- مزرعه با حذف مورچه (با استفاده از سمپاشی لانه‌های مورچه‌ها توسط حشره‌کش کارباریل ۸۵ درصد) و بدون حذف مکانیکی بذور علف‌های هرز، بود. تراکم علف‌های هرز سبز شده هر کدام از تیمارها با استفاده از کادر یک مترمربع مورد شمارش قرار گرفت. نتایج نشان داد که بین تیمارهای اول (با میانگین ۳۵/۸۶ علف هرز) و سوم (با میانگین ۴۰/۹ علف هرز) در سطح یک درصد اختلاف معنی‌داری وجود نداشت، ولی بین تیمار دوم (با میانگین ۱۵/۸ علف هرز) با دیگر تیمارها در سطح یک درصد اختلاف معنی‌داری وجود داشت. نتایج بدست‌آمده نشان داد، در مزارعی که مورچه‌ها حذف نشده‌اند و بذور علف‌های هرز جمع‌آوری شده توسط مورچه‌ها در اطراف لانه بصورت مکانیکی جمع‌آوری شدند، کمترین تراکم علف‌های هرز را داشت. و در صورت جمع‌آوری نشدن این بذور، بذورهای جمع‌شده توسط مورچه‌ها، مجدد بوسیله آب آبیاری در سطح مزرعه پخش می‌شود. بنابراین می‌توان از این حشرات جهت کمک کردن در جمع‌آوری این بذور به صورت مکانیکی و کنترل علف هرز مزارع استفاده نموده و از سمپاشی‌های بی‌رویه علیه علف‌های هرز باریک برگ در مزارع زعفران جلوگیری نمود.

واژه‌های کلیدی: زعفران، مورچه، علف هرز، کنترل بیولوژیک.